

Załącznik: Kluczowe ustalenia sprawozdania EASO na temat sytuacji w dziedzinie azylu w UE za rok 2014

Wprowadzenie

W sprawozdaniu rocznym EASO za 2014 r. przedstawiono kompleksowy przegląd liczby i charakteru wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej we wszystkich 28 państwach członkowskich UE oraz w Norwegii i Szwajcarii (UE+). W sprawozdaniu zbadano tendencje w dziedzinie azylu, w tym kluczowe wyzwania i sposoby radzenia sobie z tymi wyzwaniami w ciągu roku oraz najistotniejsze zmiany instytucjonalne i prawne, a także przedstawiono przegląd funkcjonowania wspólnego europejskiego systemu azylowego w praktyce. Przy sporządzaniu sprawozdania korzystano z danych przekazanych przez państwa członkowskie, Biuro UNHCR, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, specjalistów ds. informacji i funkcjonariuszy terenowych.

Najistotniejsze punkty sprawozdania

- W 2014 r. złożono ponad 660 000 wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w UE+ – była to największa liczba złożonych wniosków odnotowana od momentu rozpoczęcia gromadzenia danych na szczeblu UE w 2008 r.
- Najliczniejszą grupę osób ubiegających się o azyl stanowili obywatele Syrii, państw Bałkanów Zachodnich oraz Erytrei. Głównymi krajami przyjmującymi były Niemcy, Szwecja, Włochy, Francja i Węgry.
- Pod koniec 2014 r. ponad 500 000¹ osób oczekiwało na wydanie decyzji w sprawie wniosku o udzielenie azylu w państwach UE+; liczba wniosków oczekujących na rozpatrzenie wzrosła o 37% w porównaniu z 2013 r.
- Utrzymujący się kryzys w Syrii stanowił kluczowe wyzwanie dla państw UE+ w 2014 r. z uwagi na fakt, że liczba wniosków złożonych przez Syryjczyków przekroczyła 128 000. W konsekwencji podjęto specjalne środki w obszarze przesiedleń i przyjmowania ze względów humanitarnych.
- W ubiegłym roku Afganistan pozostawał jednym z głównych krajów pochodzenia wnioskodawców; w 2014 r. obywatele afgańscy złożyli 42 745 wniosków, co stanowiło wzrost o 53% w porównaniu z 2013 r. Afganistan był również krajem pochodzenia największej liczby małoletnich bez opieki ubiegających się o azyl w UE+ (6 155).
- Liczba wniosków złożonych przez obywateli państw Bałkanów Zachodnich osiągnęła poziom 110 000, przy czym istotna część z nich została złożona przez obywateli Serbii i Kosowa.
- Odnotowano również ponad 14 000 wnioskodawców z Ukrainy, co stanowiło ponad 13-krotny wzrost w porównaniu z liczbą wnioskodawców w 2013 r.
- W 2014 r. uruchomiono 7-letni Fundusz Azylu, Migracji i Integracji dysponujący budżetem w wysokości 3,137 mld EUR na wspieranie projektów realizowanych w państwach członkowskich.

Najistotniejsze zmiany w 2014 r.

Kryzys w regionie Morza Śródziemnego

Kwestie związane z dostępem do procedury azylowej i zarządzaniem przepływami migracyjnymi stanowiły główne tematy debaty politycznej w 2014 r. z uwagi na istotny wzrost liczby wjazdów drogą morską prowadzący niejednokrotnie do tragicznej śmierci osób przepływających przez Morze Śródziemne. Śródziemnomorska Grupa Zadaniowa dążyła do uzyskania dodatkowych informacji o źródłach tego problemu i poszukiwała potencjalnych sposobów jego rozwiązania. W tym kontekście zwracano szczególną

¹ W przywołanej liczbie uwzględniono odwołania.

uwagę na początkowy etap procedury azylowej, obejmujący proces składania wniosku i rejestracji, na którym w dalszym ciągu można zaobserwować występowanie istotnych trudności, w szczególności w państwach UE+, w których odnotowano istotny lub nagły wzrost liczby przyjazdów.

Ośrodki przyjmowania uchodźców

Wzrost liczby wniosków o udzielenie azylu w 2014 r. doprowadził do niedoboru miejsc w ośrodkach przyjmowania uchodźców w wielu państwach, co potwierdziło konieczność zwiększenia elastyczności polityki dotyczącej ośrodków przyjmowania uchodźców. Państwa członkowskie podjęły działania na rzecz zaspokojenia tego zapotrzebowania, tworząc nowe ośrodki i ustanawiając placówki na wypadek wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych. W tym kontekście Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że wysokość zasiłków wypłacanych wnioskodawcom musi zapewniać im możliwość wynajęcia kwatery prywatnej w przypadku wystąpienia takiej konieczności. Wiele państw UE+ zdecydowało się poszerzyć dostęp do rynku pracy, aby zapewnić wnioskodawcom możliwość zwiększenia ich samodzielności. Polityka zatrzymań w wielu państwach członkowskich została zmieniona w kierunku wprowadzenia rozwiązań alternatywnych wobec umieszczenia w ośrodku detencyjnym.

Opracowywanie krajowych systemów azylowych

Z uwagi na wzrost liczby wniosków i spraw będących w toku wiele państw UE+ przeprowadziło reformę swojej administracji azylowej, zatrudniło dodatkowych pracowników i dokonało reorganizacji zadań i zasobów w tym obszarze. Wdrożono szereg środków na rzecz zwiększenia efektywności działań i poprawy zdolności elastycznego reagowania w przypadku nasilenia się presji. Środki te obejmowały: opracowanie planów alternatywnych, korzystanie ze specjalnych procedur zapewniających możliwość szybszego podejmowania decyzji, przeprowadzanie przeglądów krajowych wykazów bezpiecznych krajów pochodzenia, obejmowanie niektórych kategorii spraw azylowych priorytetowym traktowaniem oraz opracowywanie nowych rozwiązań technologicznych.

Wsparcie EASO

EASO w dalszym ciągu zapewniało wsparcie operacyjne na rzecz Grecji, Włoch, Bułgarii i Cypru oraz skutecznie nadzorowało realizację projektów w obszarze wspólnego przetwarzania, które potwierdziły zasadność rozmieszczenia wspólnych zespołów wsparcia w zakresie przetwarzania w państwach członkowskich i wdrażało projekt służący tworzeniu ułatwień dla nielegalnych migrantów we współpracy z Maltą i Włochami. EASO przeszkoliło ponad 2 800 urzędników azylowych i urzędników przyjmujących. Ponadto EASO prowadziło działania w zakresie wymiaru zewnętrznego z szeregiem państw, uwzględniając Turcję, Serbię, Jordanię, Maroko i Tunezję. EASO przystąpiło również do realizacji nowej inicjatywy w zakresie gromadzenia danych statystycznych w ramach swojego systemu wczesnego ostrzegania i gotowości (EPS), dzięki której państwa UE+ przekazują stosowne dane w odstępach miesięcznych, zwiększając zasób informacji udostępnianych przez Eurostat. W sprawozdaniu rocznym przedstawiono wyniki udosконаłonej analizy przeprowadzonej w oparciu o te nowe dane.

Kwestie prawne

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał orzeczenie dotyczące istotnych aspektów ochrony uzupełniającej (odnosząc się w szczególności do pojęcia wewnętrznego konfliktu zbrojnego i przypadków poważnych chorób) i wyjaśnił, w jaki sposób organy krajowe mogą ocenić wiarygodność deklaracji dotyczących orientacji seksualnej składanych przez osoby ubiegające się o azyl. Sądy i trybunały krajowe zbadały szereg kluczowych pojęć związanych z azylem, takich jak prześladowanie ze względów religijnych i korzystanie z różnych form ochrony (status uchodźcy i ochrona uzupełniająca), biorąc pod uwagę specyficzny charakter każdej ze spraw.

Grupy szczególnie wrażliwe

W ubiegłym roku z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej wystąpiło ponad 24 000 małoletnich bez opieki. Państwa UE+ zobowiązały się do podjęcia próby rozwiązania problemów, z którymi borykają się grupy szczególnie wrażliwe, np. małoletni bez opieki, osoby niepełnosprawne oraz ofiary handlu ludźmi, przemocy i tortur, oferując wyspecjalizowane usługi powiązane z procedurą azylową w celu zaspokojenia ich potrzeb.

Poprawa jakości usług

Zgodnie z wprowadzonymi niedawno zmianami w unijnym pakiecie azylowym wiele państw UE+ zmieniło swoją politykę w obszarze pomocy prawnej, udzielania informacji i dokonywania wykładni przepisów w celu

poprawy jakości usług w tym zakresie. Obszary te stanowiły wyzwanie w 2014 r., w szczególności biorąc pod uwagę wzrost popytu na stosowne usługi i często ograniczoną pulę wyspecjalizowanych zasobów.

Porównywalność

Różne państwa członkowskie są narażone na oddziaływanie przepływów wnioskodawców o różnym stopniu natężenia, co wynika z różnych przyczyn. W rozdziale sprawozdania poświęconym porównywalności odnotowano, że czynniki takie jak obecność diaspor, poziom uznawalności, związki historyczne i językowe, świadczenia zapewniane przez państwa członkowskie oraz czas rozpatrywania wniosków mogą wywierać wpływ na decyzję osób ubiegających się o azyl w kwestii wyboru określonych miejsc przeznaczenia, przy czym żaden z tych czynników nie może być rozpatrywany odrębnie.

Strategia na przyszłość

Opierając się na wynikach debaty przeprowadzonej w 2014 r., w komunikacie pt. *Europejski program w dziedzinie migracji* opublikowanym w maju 2015 r. Komisja wyznaczyła nowe kierunki polityki azylowej. Zaproponowano podjęcie natychmiastowych działań na rzecz ratowania życia na morzu, zwalczania przemytniczych siatek przestępczych, reagowania na wysoki poziom wjazdów na terytorium UE poprzez prowadzenie działań w obszarze relokacji oraz opracowanie wspólnego podejścia do kwestii przesiedlania. EASO będzie odgrywało kluczową rolę przy podejmowaniu szeregu tych środków, uwzględniając środki w obszarze wspólnego przetwarzania wniosków o udzielenie azylu, zwalczania siatek przemytników, relokacji, przesiedlania i przyjmowania osób ubiegających się o azyl.